

Rogle

frimodige Tanker

om det

Kjøbenhavnske Fattigvæsen.

Red

F. C. Tryde,
Secretair.

Kjøbenhavn, 1816.

Forlagt af J. G. E. Hartier. trykt hos J. K. Schist.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mirrored and difficult to decipher due to the paper's texture and staining.

F o r t a l e.

Ikke uden Frygt lader jeg mine faa Bemærkninger, om det Kjøbenhavnske Fattigvæsens nærværende flette Forsatning og om Midlerne til at afhjælpe samme, træde frem for Publikums Dom, dybt følende mit Arbejdes Mang-

ler, saavel ihenseende til denne vigtige Ma-
 teries grundige Behandling, som med Hensyn
 til et Sagen værdigt Foredrag. Dog, kun
 dette Valg var mig overlagt, enten saa godt
 som den ringe Tid, jeg kunde anvende paa dette
 Arbejde, tillod det, at tale de Fattiges Sag,
 eller at lade det Tidspunkt gaae over, i hvil-
 ket, efter min Formening, den foreslagne Hoved-
 forandring med Fattigvæsenet, bedst lod sig
 iværksætte. Dertil kom mit Haab, at Sa-
 gen, bragt paa Bane, maaskee torde frem-
 kalde dueligere Talsmænd for sig, at min
 Idee, skjøndt befunden uanvendelig, muel-
 ligen dog kunde foranledige andre heldigere
 Ideer, og at saaledes endda noget Godt ved
 mit usfuldkomnere Arbejde kunde udrettes.

Saa, Gud lægge sin Belsignelse, til at noget maa udrettes til Gode for de Fattige, thi sandeligen er Nøden stor, og snar Hjælp højlig nødvendig.

At min Hensigt med dette lidet Skrift, ingenlunde er den, at ville nedsætte Fattigvæsenets Bestyrere, haaber jeg er indlysende for enhver; tvertimod er det min Mening, at endog den allerfuldkomneſte Bestyrelse efter den nuværende Plan for Fattigvæsenet, dog ifølge Sagens Natur, maatte have seet dens Bestræbelser at være frugtesløse. Ligesaa lidet er jeg blandt deres Tal, der føre de bitreste Klager, over den for sin utrættede Virksomhed saa hæderværdige afdøde Statsraad

og Ridder Bærens, for den betydelige Deel, han saavel havde i den lagte Plan, som dens Udførelse. Det Held hvormed lignende Fattigvæsens = Indretninger, i flere af Europas store Stæder dengang vare begyndte, — senere har i de fleste af disse ligesom i Kjøbenhavn, Fattigvæsenets Tilstand kun derved sunket desto dybere — Mangel paa vejledende foregaaende Erfaring, og endelig falske Begreber om Dannemarks statsoeconomiske Fordele og Mangler, forlede ham med Flere dengang, til i den bedste Hensigt, at lægge Grunden til vort Fattigvæsens senere Forsald. Erkjendes bør det vist taknemligen, at Planen for Fattigvæsenets Bestyrelse af 1799, er udarbejdet med ualmindelig Flid, som den ogsaa

endog udenlands, i Sammenligning med andre berømte Instituters Planer, har erholdt for tjent Roes.

Men jo mindre jeg saaledes søger Skylden til Fattigvæsenets slette Forfatning, i nogen Brøde hos Bestyrerne, og ej heller kan bifalde deres Mening, der troe at Tidssomsstændighederne have ændret trykt Fattigvæsenet, desto større anseer jeg Fornødenheden, til uden Sphold at afvige fra en Plan, der bærer Spisren til Fordærvelse i sig.

Denne min inderlige Overbeviisning er det, der har bevæget mig til at gribe Pennen, for om mueligt at bringe Sagen under offent-

lig Forhandling, at derved de sande Kars-
sager til Armodens Tilvæxt maatte vorde mere
bekjendte og Manges skjæve Domme herom
vorde rettede.

Kjøbenhavn d. 3die Febr. 1816.

Iblandt de Gjenstande, der for Livet synes i
Særdeleshed værdige Opmærksomhed, er den
store Mængde Fattige i Kiøbenhavn, hvis Antal
desværre stedse forøges. Ikke blot byder Mennes-
skelighed, ej som rolig Tilskuer at betragte dette
tiltagende Onde, men det maa og være enhver
sund Statspolitik høist magtpaaliggende, at
komme Armoden til Hjælp. Hvor skadelig en
Indflydelse Fattigdom har paa Menneskenes Mo-
ralitet er noksom bekjendt; vi høre derfor og de
Mænd, til hvilke Fattigvæsenets Bestyrelse er
overdraget, og som ved deres jevnlige Dmgang
med de Fattige, have Lejlighed til nøjere at lære
dem at kjende, at føre de haardeste Klager, over
al den Uredelighed, Sviig og Eognagtighed, over
alle de lave Kunstgreb, de utallige Bedragerier,
over al den indbyrdes Misundelse og Nid, der

gaaer i Svang blandt de Fattige. Stæbte i Ar-
 mod, berøvede alle Livets Bequemmeligheder,
 fristede af Hunger og Nøgenhed, ofte uden Udsigt
 til en blidere Fremtid, medens de see saa mange
 lykkeligere Medmennesker leve i Overflod og Vel-
 leynet, hvor vanskeligen bevare de da deres Ban-
 del ubesmittet af Laster. Hertil kommer endnu,
 at den stærkeste Bevægegrund til Afhold fra al
 Ondt, Tanken om den almægtige, allestedsnær-
 værende Gud, er, ved den selv blandt de lavere
 Klasser saa udbredte Irreligiositet, dem berøvet.
 For de Fleste af dem er Gud kun et tomt Ord,
 de efter gammel Skik bruge til 'at tigge om Al-
 misse med, og Guds Belsignelse, kun et Bedtægts-
 Udtryk i deres Takkeformular. Kun altfor sande
 ere desværre Klagerne, over de hos de Fattige i
 Almindelighed herskende Laster; men just denne
 Fattigdommens saa fordærlige Indflydelse paa
 Moraliteten, opfordrer Staten, med anstrænget
 Sver at virke for sine Fattige, naar et Middel
 slaar Feil, da uforløvet at gribe til et andet.
 Det enkelte Individ's Virkekreds er indskrænket,
 men Statens strækker sig vidt; selv til de fjærne
 Lande udbreder den sin Virken, og hvor dens egen
 Magt ei er tilstrækkelig, formaaer den dog ofte ved
 Forbindelse med andre Stater, at sætte sine Pla-
 ner igjennem.

Dannemarks omhyeifulde Regjering, har og alt i en lang Række af Aar, ladet de Fattiges Sag være sig magtpaaliggende, og især siden 1799 med store Opoffrelser, søgt at grunde Fattigvæsenet paa en sikker Fod; men desværre have de anvendte Midler, kun formaaet lidet at forbedre de Fattiges Kaar, og Almisselemmernes Tal, har næsten fordoblet sig siden 1799. For nærværende Tid, er omtrent hver tode af Kjøbenhavns Indvaanere et Almisselem, og hvormange som ikke nyde Almisse friste ej lige saa haard, ja ofte haardere Trang? hvor trængende er da Nødvendigheden til at gribe andre Forholdsregler end de hidtil brugte. Thi kun lidet nytter det at ville anføre Krigen og de Ulykker den medbragte, som eneste Aarsag, til den saa voldsomt tiltagende Armod; nogen nøjere Estertanke viser dog snart, at Hovedgrunden til dette fortærende Onde, ligger i selve Fattigvæsenets nu værende Indretning, og at kun en aldeles forandret Plan til de Fattiges Forsørgelse, for Estertiden vil kunne raade Bod herpaa.

Efter ringe Tvivl at gjøre denne vigtige Sandhed indlysende, er Forfatterens Hensigt med dette lidet Skrift; det være ham imidlertid tilladt, først at forudsende nogle hidrørende Betragt-

ninger. Fattigvæsenet udgjør nemlig en ikke ringe Deel af Statshuusholdningen; men ikke de samme Statshuusholdnings Principer, ere i lige Grad gode for enhver Stat, og det er ikke mueligt a priori at bestemme almengjældende Regler for Statshuusholdningers fuldkomneste Førelse i Almindelighed, da de særegne Staters naturlige Fordele og Mangler, nødvendigen ene kunne afgive de rette Principer, for hvorledes denne eller hiin Stats Vel bedst fremmes.

Naar vi altsaa ville bestemme noget, angaaende hvilkensomhelst en Deel af Statshuusholdningen, er det fornødent, først at undersøge Statens naturlige Fordele og Mangler, hvorfor vi og ville begynde med et kort Oversyn af den danske Stat.

Vi finde da faa Riger, hvis Lande ligge saa adspredte som Danmark; saa højt mod Nord, som Is og Sne tillader at trænge frem, begynder Danmarks Besiddelser med Grønland; lidet sydligere ligger Island og nedensfor samme Færøerne, dog stedse under et strængt, lidet fordeelagtigt Klima. Selv det egentlige Danmark, beliggende mellem den 54° , $20'$ og 58° , $40'$ nordre Bredde, hører unægtelig til de kolde Lande; vel mildner det den paa alle Sider omgivende Hav ved sin jævne Temperatur Winterfulden, men hvor

lang, hvor storm- og regnfuld er dog ikke den danske Vinter! Dog trives Vegetationen godt ved den hyppige Taage og megen Fugtighed. Under et aldeles modsat Klima finde vi nu Dannemarks øvrige Besiddelser, der beliggende i Vestindien, paa Kysten af Guinea og i Ostindien, alle ere i det hede Jordstrøg!

Denne Dannemarks vidt adspredte Beliggenhed, gjør Handel til en Hovedgjensstand for Landet; thi kun ved den vedligeholdes den fornødne bestandige Samkvem mellem Statens adskilte Dele; ved den søres de forskjællige Producter, saa forskjællige Klimater maae frembringe, om i Niget, og ved den udsøres endelig Overskuddet af de egne Producter til fremmede Lande, mod Ombyttten med de Fornødenheder hvilke Staten savner. Ogsaa førte Danmark før sidste Krig en levende Handel, ej blot med de fleste europæiske Stater, men og med de tre andre Verdensdele, Asien, Africa og America, og sikkerlig vil Handelen, naar gunstigere Conjecturer aabner sig, atter vorde en af de fortrinligste Kilder til Landets Dykkomst. Det egentlige Danmark er næsten overalt et aldeles fladt Land, fortrinligen skicket til Agerdyrkning og Avægavl. "Agerdyrkning," siger den fortjente Professor Boye, er ikke blot "den Moder, der fødte Stat til Verden, men og

"den Amme, der vedbliver at nære den"; og vi kunne heri ikke andet end fuldkommen give ham Ret. Af Landets egen Natur dertil henviist, maa sikkert Dannemark ansee Ugerdyrking, for sit ypperste Gode, der fremfor alt andet bør fremmes og gives den Fuldkommenhed, det er mueligt. Det har siden afdøde Statsraad Martfeldts Tid ofte været omtvistet, om Dannemark kunde forsyne sig selv med det fornødne Korn. Den Tilførsel her før Krigen stedse skete fra de østersøiske Havne, meente mange viste tilstrækkeligen, at Dannemark ej kunde undvære fremmed Korn, og antog med Martfeldt, at Kornproductionen var utilstrækkelig til Landets Behov. Men Martfeldt rettede sig efter Toldlisterne, og oversaae — hvad der dog synes ej at burde have været ham ubekjendt — at saare meget Korn udføres, som ej kommer paa Udførselslisterne, hvilket vanskeligen lader sig forhindre i et Land, hvis Kyster ere saa vidt udstrakte. Hvor beqvem ligger ikke især hertil Vestkysten af Sjælland, og hvormeget er ikke ogsaa derfra udført og aldrig angivet? At endeel østersøisk Rug er bleven indført, har nok snarere sin Grund i, at mange hellere sælge deres egne Kornvare og købe østersøiske, enten fordi Fordom og indbildt Fordeel lokker dem, eller for at forbedre deres Sædarter, ved Blanding med fremmed

Korn. Betænke vi at under Krigen næsten intet Korn tilførtes fra de østersøiske Havne — de faa Ladninger, der ved Opbringelse bleve bragte her til, kunne ej komme i Betragtning — og hvor betydelig en Mængde Korn, Dannemark desuagtet under den Periode har sendt til Norge, foruden hvad deels ved Opbringelse, deels ved Uvejr, deels endelig ved Forræderie er gaaet forloren, kunne vi da endnu tvivle om, at Dannemark ikke blot har Korn nok til eget Forbrug, men og et Overskud til Udførsel. Fra en kyndig Haand er jeg underrettet om, at Dannemark med Sikkerhed kan regne sit Korn-Overskud til omtrent en Million Tønder. Hvilken sand Guldgrube, bedre end hine i Peru og Mexico; thi denne opmuntret til Flid og Arbejdsomhed og fremmer derved Moraliteten, medens hine forlede til Lædighed og drage Orkesløsheds Følgesvend, Immoralitet, med sig. Guld- og Sølv-Gruber udtømmes omsider, men den moderlige Jord udsolder sin Rigdom fra Kartusinde til Kartusinde, indtil Verdens Tider have Ende.

At Dannemark virkelig tør regne paa, at kunne udsælge omtrent en Million Tønder Korn til Udlandet, kan der vist ikke føres grundet Tvivl imod. Allerede Crotropius Philadelphus anslog i Aaret 1759 i sin oeconomiske Balance, Danne-

marks Korn-Overskud til 544,496 Tønder, altsaa over en halv Million, og bemærkede selv, at han snarere gjorde sit Overslag for lavt, hvad han vist ogsaa, af ængstelig Frygt for at hans Beregninger skulde synes chimariske, gjorde, end at nogen skulde finde det angivne Overskud for højt anslaaet. Men hvor uendeligen meget ere ikke Agerdyrkningen og Landbruget siden den Tid forbedrede? Hvorm meget har ej Udskiftningen, siden virket til Jordernes bedre Dyrkning? hvormange Egne, der dengang laae kun lidet benyttede, ere ikke siden forvandlede til frugtbare Kornmarker? hvormaget Skovland er ikke ved Skovenes, maaskee for vidt drevne Udryddelse, omdannet til Agerland? m. m. Ingenlunde synes derfor hiin Angivelse af Dannemarks nuværende Korn-Overskud for høj; thi at fra Aaret 1759 til 1816 Productionen af det Korn Dannemark avler, ved de Forbedringer i Agerbruget vor omhuesfulde Regjering har foranstaltet, maa have idetmindste fordoblet sig, synes dog at være ganske naturligen.

I Forbindelse med Agerdyrkningen staaer Kvægavlen, der er en vigtig Næringsgreen for Dannemark og aarligen indbringer betydelige Summer. Dannemark udfører til fremmede Lande: Heste, Stude, jydskt Sviin, nedsaltet Flesk og Kjød, Ost, Smør, Huder, jydsk Uld m. m.,

og Kunde, som ofte af oeconomiske Skribentere er lagt Vandet paa Hierte, endnu forøge disse Udførselsvare med flere andre s. Er Honning og Bør, samt Haugeværter, der ville være indbringende Handelsvarer til Uffætning i Norge og de nordlige Besiddelser. Mindre betyvende hid til, men dog en vigtig Gjenstand er for Dannemark Fiskerie, en Næringsvej, der vel ved Norges Fraskillelse har lidt et betydeligt Afbræk, da det især var dette Land der med nogen Fremme drev den, men som vi dog, da ogsaa de danske Kyster ere rige paa mange Fiskearter, nu da Krigen ikke længere til dens Tjeneste bortkalder Søfolkene, kunne haabe, ved at komme under større Omfarg, at ville naae den Fuldkommenhed, den kan modtage. Natural-Productionen er saaledes af Bigtighed i Danmark, hvad derimod Kunst-Productionen angaaer, da synes Fabriker og Manufacturer ej, al Understøttelse uagtet, at ville trives i Danmark. Fabriker og Manufacturer ere nu alt i en Række af Aar fast af alle Statsmænd, anseete som en af de første Fornødenheder, for en vel indrettet Stat. Den Fremgang enkelte Stater ved deres Fabrik og Manufacturvæsen gjorde, de Rigdomme de derved erhvervede sig, det virksomme Middel til at forøge Folkemængden de deri fandt, opvakte ogsaa de andre Staters Op-

mærksomhed paa denne Gjenstand. Især den sidstnævnte Fortjeneste ved Fabrikker og Manufacturer, at de kan beskæftige en utrolig Mængde Mennesker, og derved i kort Tid, naar de komme i Flor i et Land, betydeligen forøge Indvaanernes Antal, maatte nødvendigen gjøre Fabrik- og Manufactur-Væsen, til det store Bøsen for enhver Regjering, paa en Tid da Staterne fast assindigen kun stræbte efter, at kunne overgaae hinanden i en større Folkemængde, ubekymret, om den Føde Landet formaade at tilveiebringe, var tilstrækkeligen eller ikke, for det forøgede Menneske-antal. Medens de al deres Stræben uagtet, stedse blive langt tilbage fra det Maaal, de have for Øje, fordi, som Engellænderen Malthus i sit kun alt for lidet bekjendte Værk: Versuch über die Verbindung und die Folgen der Volksvermehrung, grundigen har beviist, Naturen, der ikke kan overfride sine evige Stranker, tvinger Menneskenes daarlige Bestræbelser tilbage ved uovervindelige Hindringer: saa sukler den Deel af Undersaatterne, til hvilken Føden kun til kummerligste Nød tørst strækker til, under grændseløs Elendighed, og de Fattiges Antal tager overhaand. Alligevel næres stedse den Mening, at Mangelen — thi at der er Mangel det tilstaaer man — kun deri har sin Grund, at Naturen ej tilstrækkeligen nyttes,

at de Næringsveje Landet formaaer at frembringe, ej alle ere aabnede for Undersaatterne ic. ic.; og hvad kan da bedre end Fabriker og Manufactur aabne Næringsgrene, hoormeget Arbejde frembyde de ikke? — ret som om Arbejde var det samme som Føde.

Hvad andre Næringsveje angaaer, som Søefart, Fiskerie, Agerdyrkning, Dvægavl ic., da tager enhver St. t Hensyn paa Landets naturlige Beskaffenheder, men hvad Fabrik- og Manufacturvoesenet angaaer, det vilde de alle fremme, det ansees uden videre Dvervejelse, som en Sandhed ophøjet over enhver Tvivl, passende for alle Stater. Ingen Pengesum er for betydelig, ingen Friheder for store, til at de jo gjerne tilstaaes, dem der tilbyde sig, at ville anlægge en Fabrik. Kun Nordamerikas Regjering raisonneerede anderledes, og meente, at naar Landet var modent til slige Anlæg: naar dets naturlige Beskaffenhed opfordrede det, vilde Undersaatterne uden nogen Understøttelse enten ved Pengesummer eller Benaadninger, selv ved egen Gode kunne foretage slige Anlæg; men at det, for Landet var modent dertil, vilde være Daarskab at tvinge Naturen.

Dannemark er af Naturen ingenlunde skicket for Fabriker. Landet frembringer deels slet ikke,

beels, i alt for ringe Qvantitet de raa Materia-
 lier Fabrikerne behøve; Productionen, der bør
 gaae foran Fabrikationen, staaer endnu for langt
 tilbage; ofte med Tidsspilde og stedsse med Be-
 kostning, maae de fornødne Materialier udenlands
 fra tilføres. Heller ikke have Haandværkerne end-
 nu naaet den Fuldkommenhed, at de kan staae
 Fabrikerne tilbørligen bi, saa de fleste Maskiner
 med store Omkostninger maae forskrives fra fremme-
 de Steder. Fremdeles mangle duelige Arbejdere,
 ogsaa disse skulle ved høj Løn og gode Løster hid-
 kaldes fra Udlandet; naar de da ej svare til For-
 ventningen, nøder Mangel paa bedre Arbejdere dog
 at nøjes med disse, som de ere. Tvungen ved alle
 disse Aarsager kunne Gaa ved egen Formue gjøre
 noget Anlæg, men behøve for det meste betydelige
 Summer af Statens Midler, der tilstaaes mod
 maadelige Afdrag og ringe Renter. Desuden maae
 dem tilstaaes Privilegier og Monopolier, samt
 flere andre Benaadninger. Men endda seer Fa-
 brikanten sig ikke istand til, uden Tab at kunne
 sælge sine Vare til samme Priis, som andre Na-
 tioner, hos hvilke Fabrikker og Manufacturer blom-
 stre. Nu skal da Indførselsforbudde og høj Told,
 tvinge de fremmede Vare, der concurrere med de
 indenlands fabrikerede, til at holdes ude fra Lan-
 det, eller kun i den endnu fornødne mindre Qvan-

titet at indføres, paa det Landets egne Fabrikker ret maae faae Uffætning paa deres Vare. Men her give Dannemarks mangfoldige og vidtuds-
 strakte Kyster, Kjøbmanden, der heller ønsker fremmede Vare til Forhandling, fordi disse bringer ham større Fordeel, den ønskeligste Veilighed til at indsmugle saa store Forraad, som ham lyst, og Begjærigheden efter disse Vare, voxer ved Forbuddene kun desto mere hos de Kjøbende. De tvende gunstige Perioder for Fabrik og Manufacturvæsenet i Danmark, Aaret 1735, og Tidsrummet fra 1807 til 1814, vare begge Tider, i hvilke Landet ligesom befandt sig i Krisis, i sygelig, unaturlig Tilstand. I Aaret 1735 lykkedes det Christian den 6te, paa en Maade at vorde Fabrikvæsenets Staber i Danmark — thi fjerde Frederiks Forsøg herpaa allerede i Aaret 1704 mislykkedes uden at komme i nogen Fremme — fordi Uenighed med Hamborg, fra hvilken Stad Danmark indtil den Tid havde hentet fast alle sine Fornødenheder, bevægede Regjeringen til at ophæve al Handel paa denne Stad *). De Fa-

*) Hamborgerne begyndte nemlig allerede i Aaret 1710 at nedsette den danske Courant-Mønt, der hidtil havde gaaet al pari med deres egen Courant-Mønt, fra det Forhold som 116 til 110 med deres Species-

briker, som under denne Krisis anlagtes, lovede i Begyndelsen meget, men sank snart under de Vanskeligheder de havde at kjæmpe imod. Siden førte Fabrikvæsenet i Dannemark, under bestandig Kamp med Landets naturlige Mangler og Kjøbmændenes utrættede Modbestræbelser, et sygeligt og svagt Liv, uagtet Regjeringens store Opoffrelser og Bekostninger, indtil Handels Standstilling ved Krigen med England 1807, atter for en føje Tid hævede Fabrikerne. At Fabrik- og Manufacturvæsenet under denne sidste Krig vandt betydelig Tilvæxt, er unægteligt, og af Hr. Statsraad og Ridder Dram i hans oplysende Anmærkninger, til hans Tale ved Kongens Fødselsfest 1811 nøjagtigen udviklet; men har det dog under denne Periode, kunnet faaet nogen fast Grundvold at

Mynt til et Forhold af 125 mod 100. Frederik den 4de greb til Repræssalier og paaførte Hamburgerne stort Tab ved Forordningen af 15de Jullii 1726, angaaende Reductionen af de hidtil circulerende 12 Skillinge til 10 Skillinge, samt ved Befalingen til de danske Kjøbmænd, at betale deres Gjæld til Hamburgerne i disse reducerede 12 Skillinge uden Rabat. Nu ophørte ved et Forbud al Handel med Hamborg og Christian den 6te som under denne Tvist kom paa Thronen greb Lejligheden til at anlægge indenlandske Fabrikker. See Svedorffs Statistik.

hvile paa, nemlig, en i Forhold til Fabrikationen stigende Production, af de fornødne raa Materialier, duelige Haandværkere til at forfærdige de behøvende Maskiner, saa de ej i saa dyre Domme skulle udenlands fra forskrives; taatelige Priser paa Livets Fornødenheder, saa Fabrikanten ej for at lønne sine Folk og underholde sin Familie, nødsages til at sætte uforholdsmæssig høj Priis paa sine Vare; skarpe Love for Svende og Dreng, hvorved Fabrikanten fattes istand til at tvinge dem til at arbejde de lovlige Timer, saa han nødes til at lade Kjøberne, ej blot betale Varesens sande Værd og det derpaa anvendte Arbejde, men og hans Tab og Tidsspilde ved Arbejdernes Sviir og Udeblivelse m. m.? Har ikke ogsaa allerede Freden, den saa velgjørende, saa længe og inderlig nedbedte Fred, i den korte Tid vi have nydt dens Gode, viist, at Fabrikernes hurtige Tilvæxt i de senere Aar, blot var en Følge af de ved Krigen forarsagede mislige Conjecturer for Handelen? Paa Handel, paa Agerdyrking tør altsaa den danske Statsøconom gjøre Regning, mens Fabrik- og Manufactur-Væsenet, endnu stedse maa ansees som upassende for Landets Natur og derfor ingen Planer herpaa grundes.

Efter saaledes i Korthed at have seet ud over Dannemarks naturlige Fordele og Mangler, ville

vi vende tilbage til dette lidet Skriffs egentlige Gjenstand: Fattigvæsenet, og først undersøge Grundene til de Fattiges saa store Tilvæxt i senere Aar, og derefter sammenholde Fattigvæsenets nærværende Indretning med vor Udsigt over Dannemåks naturlige Beskaffenhed, for derved at see, om ej en Grundfejl i selve Indretningen, skulde drage Fattigvæsenets stedse dybere Forværrelse med sig.

Naar vi undersøge de herværende Fattiges Tilstand, da finde vi det største Antal af dem, at være heel eller dog tildeels arbejdssføre, men Arbejde manglende Mennesker; umuligen kunde og iode Delen af Kjøbenhavns Indvaaner være Krøblinge eller ulevede Gamle. Vel maae man vogte sig for, med Ordet "Fattige" at forbinde Begrebet om Udygtighed til Arbejde, det være sig ved at have mistet Lemmers Førlighed, ved ulægelig Sygdom eller ved Alderdom; nej, Mangel paa saadant Arbejde, som kan give det fornødne Underhold, er den Hovedgrund, der her tvinger saa mange til at indskyde sig under Fattigforsørgelses-Anstalten. Ved vort Fattigvæsens Mangel paa Evne, til tilstrækkeligen at komme alle dens Fattige til Hjælp, og ved den Nød og Glendighed de Fattige, som en Følge heraf, uagtet de nyde Almisse, maae udsaae, vor-

de vel en stor Deel af disse Ulykkelige, efterhaanden Offere for deres haarde Kaar, miste aldeles Dygtighed til mindste anstrængende Arbejde, indtil omsider fire Sjælle i Graven, skjænker deres af Hunger og Nøgenhed afkræstede Legeme, Hvile efter de lange Lidelser. Men dette Skrækkelige, at Glenbigheds højeste Grad og den lummerligste Armod, skal længsomt — derfor dobbelt smerteligt — hentære friske, arbejdsføre Menneskers dyre Liv, indtil den Grad at Livslyset, der tændt af Gud, måaskee endnu mange Aar kunde vedligeholdt sig, af Mangel paa Næring omsider ganske udslukkes, dette Skrækkelige, siger jeg, vilde ej skee, naar enhver der meldte sig ude af Stand til at ernære sig og sine, kunde baade for sig og Familie, vorde anvist sundt og tilstrækkelig Arbejde. Ikke sige man, at jeg her har overdrevet de Fattiges Nød, nej, jeg tør beraabe mig paa hver den, der har haft Lejlighed at vorde bekendt med flere af vore Trængende, der har seet deres usle Lejesteder under Loftene, hvor de hverken finde Lys for Regn eller Storm, seet de blege, huuløjede, udtærede Gestalter, hørt de hungrige Smaa skrigе efter Mad, om her ej blandt megen hyllet og forstilt Armod, desværre findes megen sand Armod i yderste Grad. Men dette er netop

et af Underne ved de nyere Fattiganstalter, at de unddrage de Fattige fra deres lykkeligere Medmenneskers Dine, saa deres sande Tilstand bliver ubekjendt for de Fleste. Som Sørgeespildigterne lade de Uffkyeligheder, der ville saare Tilskuernes Dine, unddrages dem og kun berettes i en smykket Tale, saa lade nu Regjeringerne Fattigdommens raedsonne Dyrin, foregaae bag Scenen, inden Forsorgelses- Anstaltens lukkede Døre.

Mangel paa saadant Arbejde, der giver en til Liderne forholdsmaessig Betaling, er altsaa baade Hovedgrunden til Almisselemmernes stedse stigende Antal og Fattigdirectionens stedse tiltagende Forlegenhed, for hvorledes den, i det mindste tildeels, skal kunne afhjaelpe de Fattiges Nød. Men denne Mangel paa indbringende Arbejde, mon den har rejst sig andensteds fra, end at deels Folkemaengden, ved de Midler der er anvendt til dens Forøgelse, er steget i Antal, uden at Productionen i Landet i lige Forhold er tiltaget, deels de Fattige, efter den i Forordningen af 1799 lagte Plan, beskjaestiges med Arbejder, der stride mod Landets Natur, og derfor ikke kan lønne sig? Hvad først Folkemaengden angaaer, da har den upaatvivlelig i enhver Stat overskredet sin Grændse, naar Staten ej har Arbejde at give de tomme Hænder, der tilbydes den, hvad enten saa den

sammenfattede Folkemængde i Landet, giver mange eller faa Mennesker paa Kvadratmilen. Ikke alle Jordflodens Egne ere lige frugtbare eller kunne ernære et lige stort Antal Mennesker; mange Egne kunne vel og hensigtsmæssigen benyttede, gjøres langt mere frugtbringende, ved Kultur bringes til at ernære et dobbelt Antal Beboere, men da maae endelig denne Kultur gaae foran, den forøgede Production drage forøget Folkemængde efter sig, og Folkemængden ikke omvendt ved kunstige Midler fremskyndes i sin Væxt inden Landet har Underhold til den. Saavist det er, at en stor Folkemængde er en Kilde til Kraft og Velstand for den Stat, hvis Production staaer i det rette Forhold med Undersaatternes Antal, saa vist er det og paa den anden Side, at en stor Folkemængde er en Kilde til Afmagt og Undergang for den Stat, hvis Production staaer i Misforhold til dens Undersaatteres Mængde, fordi da Folkemængden er bleven for stor og nødvendig maa gjøre Mange brødløse. Den Fatige, der intet formaaer at bidrage til Statsformuens Bebligeholdelse, hverken directe eller indirecte, der blot er et tærende Medlem i Staten, der desværre som oftest synker under de Fristelser til at overtræde sine Pligter, hans Armod paa-

ligger ham og vorder moralsk, som fysisk forbedret, er stedse en skadelig Borger for Statens Vel. Lør man nu med Malthus antage — og det mener jeg man med Grund tør — at Productionen i ethvert Land, af sig selv omtrent drager den forholdsmaessige Befolkning med sig, saa vil det altid falde misligt ud, naar en Regjering, ved hvilken som helst andre Midler, end en forøget Production af Landets Producter, vil fremdrive Folkeformerelsen. I Kjøbenhavn er de Fattiges Antal siden 1799, da Fattigvæsenet fik sin nuværende Indretning, istedetfor, som man dengang haabede, at aftage, næsten steget til det dobbelte; men hvor meget er ikke ogsaa Populationen fremdrevet, deels ved den usikre Fabriksdrift, deels ved den altfor store Vensældighed med hvilken det tilslades at slutte Egteskaber. Enhver fattig Karl og ligesaa fattig Pige kunne gifte sig med hinanden, naar de have faaet Tilladelse at drive en saakaldet borgerlig Næring i et Kjaelderhul, der som oftest bestaaer i det usleste Høkerie af Brændevin og et Par Kommenskringler, eller af nogle faa Pinde Brænde &c. &c.; hvorledes skal en sliq Næringsvej kunne sætte et Par Folk istand til at svare Kongen og hver Mand sit, og endda paa ærlig Maade strække til for dem selv? Dog glide ofte endda de første Aar taalelig hen, imedens

deels mange af dem nyde Understøttelse fra deres
 forrige Herkaber, deels de endnu ikke have mange
 Munde at sørge for og de ere unge og kraftfulde
 til vedholdende Arbejde, men naar siden Fami-
 lien voxer og Alderen, der ved det overdrevene Ar-
 bejde, samt den oftest flette og usunde Føde tid-
 ligere indfinder sig, begynder at trykke, da vor-
 der og deres Næringsvej aldeles utilstrækkelig for
 dem, og deres sidste Tilflugt bliver Fattigvæ-
 senet. Hoben, give jeg kunde sige det, blandt de
 lavere Klasser, men desværre at det kun med al-
 for megen Sandhed og maa siges om Middel-
 stands-Klassen, gifter sig ikke paa Grund af, at
 de have et tilstrækkeligt Udkomme for sig og Fa-
 milie, men paa Haab; naar de først ere blevne
 giste, mene de Brødet nok skal komme af sig selv;
 begge, baade Manden som Konen, ville hver paa
 sin Blis ved Glid erhverve det Manglende; Gud,
 som mætter de Hungrige og klæder de Nøgne,
 trøster de sig med skal og sørge for dem. Ret-
 færdige Gud! du som gav Dine Menneſker For-
 nuſt og Samvittighed, paa det de ej som Dyret
 blindt hen ſkulle følge deres Drifter og Tilbøjelig-
 heder, men paa det de ſkulle komme dig og dine
 Bud ihu, paa det de ſelv ſkulle tildeels danne
 deres Livs Skjæbner, ſkulle overveje hvilke Føl-
 ger deres Handlinger efter Naturens Orden ville

brage efter sig, men da og selv tilregne sig det Gode og det Onde de virke, paa dig vove de at haabe, i det de med rykkesløs Letfindighed træde dine Bud under Fødder og trodse din Billie. Men hvor svige da ikke og deres Forhaabninger dem; deres korte Glæde afløses snart af den nedtrykkende Bekymring for det nødtorftige Underhold; da ønske de, at de ei havde fulgt deres blinde Tilhøjelighed, men gjort Gjerning staaer ikke mere til at ændre. En ikke lidet Tilvært vandt dette Onde, da det tillodes Svende at nedsætte sig som Frimestere, mod at indtræde i det Borgerlige-Artillerie eller Brandkorpsen. Hvor mange kun halv udlærte og lidet duelige Arbejdere benyttede sig ikke heraf, til selv at nedsætte sig, medens de dog snart efter bleve brødløse, fordi deres flette Arbejde affrækkede Kjøberne; hvor mange ellers flinke og brave Arbejdere ere ikke ad denne Vej vandrede i Fordærvelse; af affindig Higen efter at gifte sig oppebiedes ikke den Tid, da en erhvervet Kapital satte dem istand til at bestride Nedsættelses Omkostningerne, gjøre ordentlige Indkjøb &c., en Gjæld maatte gjøres, hvis Afbetaling siden trykkede og daarlige Vare i smaa Partier tilhøfres; hvad skulde nu vel Følgen af alt dette blive andet, end hvad vi og kun alt for ofte have seet, at den duelige Arbejder dog kun

faae sig iftand til at levere maabeligt Arbeide, at
 hans usle Trældoms Liv oftest, naar hans Le-
 gemskræfter bukkede under for Nattevaagen og
 Bekymring, eller et lille Uheld ramte, eller mange
 Børn sloge sig til, endtes som Almisselem. Kri-
 gen og de Ulykker den bragte over Landet skal
 bære Skylden til Fattigvæsenets sørgelige Til-
 stand; nej sandeligen er de utidige Giftermaale
 mellem Mennesker, der hverken besidde Formue eller
 drive nogen Næringsvej, der kan underholde en
 Familie, den Hovedaarsag, der har tilintet-
 gjort Fattigdirectionens Bestræbelser for at raade
 Bod paa det Onde, og fremdeles skal tilintet-
 gjøre ethvert anvendt Middel, selv om end den
 gyldneste Fred i utallige Aar vilde velsigne Lan-
 det; indtil Regjeringen ved Forbudde og kraftful-
 de Forholdsregler sætter tilbørlig Grændse for
 dette fordærvende Onde. Naturen lader sig
 ingensinde tvinge over sine Grændser, vorder
 snarere tvertimod karrigere naar den formeget be-
 byrdes; Næringsvejene lade sig ikke i det uende-
 lige forfleres i et Land, ikke heller er det saa, at
 fordi en Næringsgreen blomstrer frodigen i eet
 Land, den derfor og vil trives ligesaa godt i et
 andet. Du rebelige Menneskeven, som med glæ-
 defyldt Hjerter paa Papiret udregner, hvorledes
 om saa Aar ved dine Planer et fordoblet Antal

Mennesker i dit Fædreland skal fryde sig med dig i Livet, har du da aldeles luffet dit Die for Sammeren omkring dig? tænker du aldrigen paa dem dine Brødre, der desværre saa talrige, trælle Dag ud og Dag ind, uden Glæde, uden sikkert Haab, for et kummerligt dagligt Brød; hvis ofte rebelige Sindelag, trykkende Armod lidt efter lidt lærer at bøje sig fra Ret til Uret, lærer at gribe til en Udvej skidnere end den anden; hvis Barn vore op, fysisk spækkede ved usund Pleje, moralsk fordærvede af Mangel paa Dydragelse, en Affom kun lidt haabefuld for Staten? Disses Nød er det, at der er hundrede Hænder til enhver Fortjeneste, og dog vil du fordoble deres Antal og derved og fordoble deres Jammer. Er du virkelig hvad du kalder dig, en Menneskeven, da udgrund først hvorledes du skaffer dine trængende Medborgere et taaleligt Udkomme, saa de befriede fra den Anden indsnærvende og sløvende ængstelige Dmsorg, kun for hvad de skulle spise og hvad de skulle drikke, maae kunne stundom og have Leilighed at sørge for deres ædlere Deel, at rette Tanken mod det Højere.

Med inderlig Overbepiisning troer jeg med Malthus, at det eneste sikre Middel enhver Regjering har at gribe til, naar Fattigdom af Mangel paa underholdende Arbejder tager Over,

haand, er, ved at sætte Grændser for Populatio-
 nens for stærke Tilvæxt, at gjøre de Arbejdsføgen-
 des Tal ringere, og ved at formindske Concurræn-
 cen om Fødevarerne, at tilvejebringe taaleligere
 Priser paa Nødvendigheds-Artiklerne. Den Ind-
 vending der hyppigst gjøres herimod, er, at det
 skulde være skadeligt for Sædeligheden at vanske-
 liggjøre den ægtefabelige Forbindelse, da de som
 derved afholdtes fra samme, jo nødtes til at til-
 fredsstille denne, en af Menneskets stærkeste Drif-
 ter, ved ulovlig Omgang udenfor Ægtefabet.
 Kun den aldeles Umoraliske kan imidlertid for Al-
 vor ville paastaae, at fordi vi føle en sandselig
 Drift til noget, vi derfor og skulde ansee os be-
 føjede til at søge sammes Tilfredsstillelse. Hvilket
 vilde da Menneskenes Liv blive, hvis denne
 Maxime skulde fremstilles som Grundsetning! Des-
 uden kan man ved denne Indvending spørge med
 Malthus, virker da ikke Trang og Armod endnu
 mere fordærvende paa Moraliteten? Er da Kjøn-
 driftens uordentlige Tilfredsstillelse en større Synd,
 end alle de ulovlige og nedrige Midler, den for-
 tvivlede Fattige i sin Nød griber til? Men vi be-
 hove overalt kun at kræve den daglige Erfaring til
 Bidne, mod dem, der for at værne om Menneske-
 nes Moralitet, ville have Ægtefaber saa meget
 mueligt lettede, at spørge dem, om da Ægtefæ-

berne ere ubesmittede, om det ikke, saavel blandt de højere som de lavere Stænder, netop ere de Gifte af begge Kjon, der især gjøre sig skyldige i Udsvævelser, om ikke Flere, der for Ægteskabet levede ordentlig, efter samme forfalde til Belyst? Kun slet formaaer Ægteskabet at holde Belystningen i Tømme, og du min Menneſſeven, der ved dette Middel vil befordre det almene Vel og Dyden, maa søge dig stærkere Værn mod den tøjleløse Sandselighed.

En anden Indvending er, at Statsstyrken skulde lide ved Folkemængdens Ustagelse; men da kun Staten styrkes ved at dens sunde, arbejdsføre arbejdende Hænder forfleres, men Staten tvertimod svækkes, naar den skal underholde for stærkt et Antal Arbejdemanglende og Svage, og Folkemængdens Forøgelse ved andre Midler end Productionens foregaaende Tilvæxt kun forøger Statens tærende, ej dens nærende Medlemmer, saa maa og denne Indvending falde bort som intet betydende.

Den anden Hovedgrund til Fattigvæsenets Forværrelse siden 1799, sagde jeg, laae i selve Planen til Fattigvæsenets Bestyrelse. Man vilde nemlig i Kjøbenhavn og det øvrige Dannemark forsaavidt det kunde gaae an, ved at sætte Fattigvæsenet paa en ny Fod, efterligne saa meget muel-

ligt Fattigvæsens Indretningerne i Hamborg, München og flere andre Steder, hvor Fabrikdrift især var den Hovedgjenstand, ved hvilken de Fattige, paa en for Staten gavnlig Maade skulde underholdes. Fabrikdrift, stedse usikker — thi selv i det fortrinligste Fabrikland, Engelland, skeer det oftere at store Fabriker gaaer overstyr og sætter paa engang derved en Mængde Mennesker ud af deres Næringsvej — men for Dannemark, som vi i Oversigten over dens naturlige Fordele og Mangler saae, især vanskelig at vedligeholde uden altfor uhyre Bekostninger for Staten, skulde derfor og være det Hovedhjul, der skulle drive det danske Fattigvæsen, paa Grund af, at hine ovennævnte Stæder, syntes at have fundet dem vel tjent med at beskæftige deres Fattiges Hænder med denne Næringsgreen. Jeg vil ikke atter gjentage hvad jeg ovenfor har anført mod Fabrikdrift i Dannemark, hvortil endnu hvad Fattiges Underhold ved Fabrik-Arbejde angaaer, kommer dette, at Sammenpræsningsen af mange Mennesker, i de gvalme Fabrikstuer, virker dobbelt skadelig paa de ved foregaaende Armod og slet Levemaade svækkede Fattige, men vover at troe, at Fattigdirectionen selv, ledet af dens flereaarige lidet opmuntrende Erfaring, gjerne valgte en anden Beskæftigelsesvej for dens Fattige, dersom samme for det uhyre

Antal den nu skal sørge for, lettelig lod sig udfinde. Thi ved de i Planen for Kjøbenhavns Fattigvæsen af 1799 nævnte andre Underholdningsmaader, nemlig: "Mark- og Hauge- Arbejde, Badstning og anden Huusgjerning" lade kun et lidet Antal af de Mange sig beskæftige. Ved Fiskerierne, en Næringsgreen der desuden først skal forsøges hvor vidt den vil lade sig bringe i Dykkomst, lader det sig ligesaalidt tænke med nogen Sikkerhed at kunne aabne en Næringsvej for de Trængende, et Arbejde der desuden og fordrer stærke, sunde Folk. Dannemarks første og fornemteste Kiigboms Kilde er Agerdyrkingen, men denne Næringsvej er saa udbredt over hele Landet, som den vel kan blive, og skjøndt vi tilstaae, den maaskee kan og bør modtage en endnu større Fuldkommenhed, saa er der dog i Dannemark kun lidet udyrket Land at hensætte Arbejdere paa, som overalt vore Landmænd ej trænge til mange flere Hænder. Vel maae man mærke, at vi ingenlunde kunne regne den Trang her i Høstens Tid er paa Arbejdere paa Landet, for en virkelig Trang, da, som Malthus meget rigtig bemærker, det i alle nordlige Lande, hvor Landmandens Arbejde sammentrænges i nogle faa Maaneder, er uundgaaeligt, at ikke under denne Periode Mangel paa Arbejdere, maa spores;

hvilken Mangel maa skjælnes fra den virkelige, der indslutter Arbejde og Forsørgelse for det hele Aar i sig.

At udfinde en sikker Underholdningsgreen, hvorved Regjeringen uden for stort Tab kunde beskæftige de dens Undersaatter, der mangle Arbejde, er altsaa vist for Danmark en saare vanskelig Opgave. Dvereenstemmende med Landets Natur, med de Fordele det frembyder, maa nødvendig den Grundvold være, hvorpaa saa svær en Maskine, som et velordnet Fattigvæsen er, skal hvile, fra en Oversigt over Statens naturlige Forfatning bør man endelig gaae ud; men naar nu Statens naturlige Forfatning ej synes at tilbyde nogen tjenlig Grund til slikt et Værk, naar de for Staten tjenlige Næringsveje alle med Flid drives og synes allerede at have deres fornødne Arbejdere, hvilket Middel staaer da tilbage at gribe til? Forsørges skulde de Trængende, Statens Pligt hertil er uden for al Tvivl; Fornødenheden til en ny Forsørgelsesmaade vorder hver Dag større, og den store Nød, en betydelig Deel af de Fattige virkelig maa lide, Fattigvæsenets Understøttelse uagtet, raaber lydt til Regjeringen om snarreste Hjælp. Hvad andet har da Regjeringen tilbage, end at gribe til et overordentligt Middel mod den

overordentlige Ulykke. Uden Bekostning og alvorlig Anstrængelse, lader Nøden sig vist ikke afhjælpe; det gjælder da kun om, at vælge det Middel, der er det sikreste, det i Tiden meest varige, og som med meest Grund lader formode i Tiden at kunne erstatte de derpaa anvendte Bekostninger.

Frimodigen vover jeg tillidsfuld at nedlægge for den høimodige Danske Regjering mit Forslag, til saa hurtigen som muligt at gjøre Ende paa den Nød, under hvilken saa Mange sukke.

Maalet der skal stræbes at opnaae, er dobbelt, nemlig, saavel for Fremtiden at hindre overhaandtagende Armod, som for det Nærværende afhjælpe de mange Trængendes Lidelser.

Som et sikkert og ufejlbart Middel til at forebygge en saa sørgelig Armod for Fremtiden, foreslaaer jeg med Malthus, strænge Forbud mod at indgaae Egteskab, naar ikke enten Manden er i en saadan Næringsvej eller Embede, hvorved han er i stand til at skaffe sikkert Underhold, ej blot for sig og Egtesælle, men og for en 3 a 4 Børn og bære de Byrder Staten nødes at paalægge ham, eller og en betydelig privat Formue gjør Embede og Næringsvej overflødig. At jo alligevel Mangel endda ved Ulykker kan fremkomme, det er vist nok, vi holde ej i vor Haand de gode

Dage og de onde Dage, saa vi selv ganske efter eget Lykke kunne udvælge dem, Gud den Almægtige styrer Livets Skjæbne urandsagelig for vort svage Dje, men naar Trangen ej er almindelig, da vil den, hvem haardere Ulykker rammer, let finde en Broderhaand, villig til Hjælp i Nøden.

Naar derimod som for nærværende Tid, ej blot denne eller hiin er trængende, men alle meer eller mindre føle sig trykkede, og de egentlige Almisselemmers Antal dertil er saa stort som det nu er, hvor skulde det da være mueligt, selv for den goddædige Belvillighed, den Danske Nation udmærker sig ved, at komme Armoden til Hjælp. Dernæst vilde det vist være høist gavnligt, om de for Tiden saakaldede Næringsveje, kom under en nøjagtig Revision; kun alt for mange ere saadanne, at de ere aldeles utilstrækkelige, til paa lovlig Maade at ernære sin Mand. Dette er i dobbelt Henseende skadeligt, ej blot derved at Armoden ved disse fremmes, men og Moraliteten forværres og det betydeligt ved dem, fordi de friste dem der drive samme, til ved Uret at skaffe sig, hvad de ej med Ret kan erhverve.

Hvad derimod de tilstedeværende talrige Fattige angaaer, da kan der kun som sagt er, gribes til et overordentligt Middel, eftersom Staten

ifølge dens Natur ingen Udveje frembyder. Og hvilket skulde da dette overordentlige Middel være?

En heel Verdensdeel ligger endnu, skjøndt moderligen udstyret af Naturen med mange rige Gaver, tildeels ubeboet, eller dog kun som en Bospæl for vilde, aldeles raa Mennesker, der vente paa mere cultiveerte Medmenneskers Dmgang og Forbindelse, for at udvikles og forædles; en heel Verdensdeel udstrækker sine vide Kyster, rige paa de skjønneste Planter, kun manglende Jordens største Prydelse, Mennesker, og indbyder det befolkede, kultiveerte Europa at nedsætte sig paa dens skjønne Lande: jeg mener Australien. Her i vort kjære Danmark skulle Tusinder efter Livets første Nødvendigheder, af hvilke, om end nogle kun bøde for egen Lachhed, dog et stort Antal ere stræbsomme Mennesker, der gjerne arbejdede endog over deres Kræfter, naar de kun derved kunde erhverve det daglige Brød. Hist i Australien byder en frugtbar Jordbund paa mange forskjellige Stæder tilstrækkeligt Underhold mod ringe Arbejde, gjemmes sikkerlig i Jordens Skjød store Riigdommer; der findes for de Svagere milde Egne, sund og reen Luft. Mon da ikke, trods det Afkrækkende, Chimæriske et saadant Forslag ved første Biekast nødvendigen har, en Colonies Anlæggelse paa et dertil beqvemt

Sted i Australien, under nærværende Krisis, vilde være det kraftfuldste og tjenligste Middel, til at sætte de mange arbejdsløse Hænder i gavnlig Virksomhed? Hvad til en Tid ei vilde være gjørligt, er til en anden Tid mindre vanskeligt at udføre, naar Omstændighederne begunstige Foretagendet. Jeg tilstaaer, at under rolige Tider i Landet, naar ingen Nød trykkede, Faa vilde findes villige til sliq en Udvandring; men i en Tid som denne, da ogsaa i vort-Dannemark Alt er i urolig Bevægelse, da meget skal forandres, da Mange utilfredse med det Skete, ere tilbøjelige til at laane Dre til vidtløftigere Planer, er ogsaa det belejlige Djeblik forhaanden til store Foretagender.

Jeg vil nu først søge at besvare de Indvendinger, man formodentlig vil fremføre herimod. Først og fremmest vil man vel indvende, at et sliq Foretagende, vilde udfordre alt for store Bekostninger; jeg svarer hertil, at en Colonies Anlæggelse, i et af Australiens mange Lande vistnok vil udkræve betydelige Omkostninger, men at dette vil være Tilfældet, med hvad saa end Regjeringen ellers vil foretage, for at komme vore Fattige til Hjælp. Hvilke store Kapitaler medgaae ei nu aarligen til de Fattiges Forsørgelse, uden at Dje= medet endda opnaaes? Hovedsagen mener jeg

maa være, ikke saa meget hvad der for Sjeblikket Foster mindst, som hvad der i Tidens Længde vil bedst fremme Maalet, og med meest Grund lader formode at kunne erstatte, de derpaa anvendte Omkostninger. Endvidere maae man betænke, at de store Kapitaler, den Klasse Fattige, hvorom vi her tale, aarligen behøve, jo i saa Fald spares, samt at Danmark, som et Handelsland, i Besiddelse af dertil beqvemme Skibe, erfarne Søemænd &c. vil finde mange Rettelser til sig en Medsættelse. Selv vore ellers ubetydelige Ost- og Vest-Indiske Besiddelser, ville tjene til i Meget at understytte dette Foretagende og bespare mangen Udgift. Udsaae man hertil et af de paa Hansdelsprodukter rigeste Lande i Australien s. Gr. Nys-Ginea, saa vilde man og strax, ved de mange for Kjøbmanden vigtige Produkter der findes, kunde erholde nogen Erstatning for de første Udgifter.

Man vil vel dernæst indvende Australiens fjærne Beliggenhed. Bist nok er som oftest det enkelte Individ, bunden inden hans Stats Grændser og formaner kun sjælden at løsrive sig fra de Forhold der binde ham, eller ved egen Hjælp at tilvejebringe de behøvende Midler, til saaledes at drage bort til langtfraliggende Egne. Men ikke saa Staten; den samler i sig Millioners Kræfter, har derfor ogsaa — hører den end til de mindre

Stater — stor Magt, til baade strax at sammens-
 bringe Fornødenhederne, som og til at indrette
 Alt paa den fordeelagtigste Maade. Store Ver-
 denshave skiller jo allerede de danske Besiddelser
 fra hinanden; en Deel af Australien, hvoriblandt
 Ny-Ginea, ligger jo dog ikke saa langt fra vore
 ostindiske Besiddelser? For Lande som Østerig
 eller Preussen, hvis Besiddelser ligge mindre
 spredte, vilde denne store Afstand være en betyde-
 lig Hindring, men for Danmark, der har saa
 fjærne Besiddelser som Tranquebar og de vestin-
 diske Der, der sender sine Skibe til China og
 Derne deromkring, kan Australiens fjærne Belig-
 genhed, ej foraarsage nogen uovervindelig Vanske-
 lighed. Endvidere vil man maaskee finde en Ud-
 varsel mod at anlægge en Colonie i Australien, i
 den langsomme Tilvæxt Engellændernes Colonie
 paa Ny-Holland, Port-Jacson, nu alt henimod
 30 Aar gammel, har gjort. Men herved maa
 mærkes, først at Ny-Holland, hvor Engellænderne
 have deres Besiddelse, hører til Australiens mindst
 frugtbare Lande, og der desuden, formedelst aldeles
 Mangel paa store Floder, er uskikket for Skibsfart
 og Coloniers Anlæggelse. Uarsagen hvorfor En-
 gellænderne alligevel have nedsat sig netop der, er
 den, at Australien endnu i Aaret 1787, da det

første engelske Expedition afgik til Sydhavet, for at oprette en Forbryder-Colonie, var langt mindre bekjendt end nu, samt at Good havde skildret Botanny-Bay, med de meest henrivende Farver for den engelske Regjering og tilraadet den, at vælge dette Sted til en Colonies Anlæggelse. Skove maatte afbrændes, Grunden med stor Besvær renses for Trærødder, for Jorden kunde dyrkes, saare faa Produkter frembragte Landet selv, alle Arbejds-Medskaber, Bygningsmaterialier, Kornvare, Lægemidler, kort sagt: alt hvad Colonisterne, omtrent 750 af begge Kjønn, behøvede for at vedligeholde deres Liv, maatte tilføres dem fra Engelland eller Ostindien; og dog har det desuagtet lykkedes den engelske Regjering, at overvinde alle Banstkeligheder, saa at nu mere end 10,000 Colonister finde ikke blot Underhold, men Lejlighed til ved Industrie og Handel, at erhverve sig Riigdomme. Den engelske Colonies langsomme Tilvæxt, indeholder altsaa maaskee vel en Advarsel om, ikke at vælge Ny Holland til at nedsætte sig paa, men frembyder ingenlunde noget affrækkende Exempel, fra at gjøre Forsøget med et andet af Australiens frugtbare og for Handel bekvemmere Lande. Derimod vil den engelske Colonies Historie, afgive mange vigtige Underretninger, for dem der ville nedsætte sig i Australien, lære at undgaae mange

af de Besværligheder, den engelske Regjering maatte kæmpe imod; ligesom Engelland i den Henseende, har banet Vejen for dem af de øvrige europæiske Stater, der maatte ville følge dets Exempel, at de ny anlæggende Colonier allerede nu, kunne fra Port-Jackson erholde mangen Fornødenhed, mangen Hjælp, der forhen kun fra Europa kunne faaes.

Endelig vil man vel indvende, at Faa eller Ingen, kunne ventes at ville beqvemme sig til, at drage saa langt bort og til et saa ukjendt Sted. Jeg mener dog, at ikke saa Faa skulle findes, der vilde bortbytte deres daglige Lidelser, deres sørgelige Udsigter for Fremtiden, med det Haab, at kunne komme til at nyde et lykkeligere Liv. Sammen der ikke under de nærværende trykkende Tidsumstændigheder, da saa mange unge Mennesker, med bange Forventning skue ud imod Fremtiden, med Grund frygtende at see Alderdommen, før de naae deres Bestræbelsers Maal, et anstændigt Udkomme, skulde findes ikke Faa, selv af de højere Classer, der hellere vilde ved et dristigt Skridt, forsøge selv at skabe deres Lykke, end længere hjemme med Hænderne i Skjødets, sørge over skuffet Forventning og fejlslaget Haab? Jo flere af de mere Dannede, der heri vilde tage Deel, jo større Antallet af Colonisterne blev, med jo større

tere Kraft den første Grund lagtes, desto hurtigere og heldigere, torde man haabe Colonien vilde rodfæste sig, og desto snarere torde man vente Erstatning, for de derpaa anvendte Omkostninger.

Hvad de Fattige angik, da, naar det tilkjendegaves dem, at for Estertiden kun Krøblingerne, de Gamle og Syge kunde vente Understøttelse og Forsørgelse her i Landet, men at enhver Arbejdsdygtig, enten maatte modtage Regjeringens Tilbud, mod at vorde forsørgt, at gaae bort som Colonist, eller aldeles vorde nægtet Understøttelse; naar man underrettede dem om det Steds Beskaffenhed, de skulde hensættes paa, om de Behagelighed og Fordele, de kunde vente, vilde dog vel Frygten for en hjælpeløs Fremtid hos Een, Haabet om bedre Dage hos en Anden, vække Lust til at gaae med. Desuden kunde jo og Regjeringen, lig Engelland, hermed forbinde Anlægget af en Forbrydercolonie, til Befordring af det offentlige Arbejde, og for Estertiden lade Deportation til Arbejde for Colonien, træde istedet for vedvarende Fængselsstraf, hvorved det og blev lettere at forebygge de idelige Udbrud, ved det at Fangernes Antal formindskedes.

Hvilket iblandt Australiens mange Lande, man helst skulde udvælge til et saadant Foretagende, er vist nok, formedelst vor indskrænkede Kundskab

til denne Verdensdeel, et vanskeligt Spørgsmaal at besvare, dog torde maaskee Ny-Ginea af flere Marsager, især i denne Anledning komme i Betragtning. For det første er Ny-Ginea blandt Australiens Lande, det der ligger nærmest vore østindiske Besiddelser, da det grændser umiddelbar til de molukkiske Der. Det er dernæst efter al Sandsynlighed, et af de frugtbareste Lande i Sydhavet.

"Die geringe Bekanntschaft der Europæer mit diesem Lande, siger Doctor Lindner, i hans neueste Länder und Völkerkunde, ist um so mehr zu bedauern, als aus der Lage desselben in der Nähe der Gewürzinseln, aus der Anwesenheit hoher, zum Theil mit ewigen Schnee bedeckter Gebirge, der rauchenden Vulkane, der vielen Flüsse und köstlicher Producte, hier eine Fülle merkwürdiger Eigenheiten zu erwarten ist, welche wahrscheinlich gleiches Interesse für den Naturforscher, wie für den Kaufmann haben dürften. Von drei Seiten durch zahlreiche Inselgruppen, gegen den Andrang der Stürme des großen Oceans, und durch hohes Land in der Nähe der Schneegebirge, gegen die Gluth der Sonne unter dem Equator geschützt, dürfen wir hier, wenigstens in einigen Gegenden, ein mildes, gesegnetes Klima erwarten." Dette Vidnesbyrd stadfæste flere Rejsende. I blandt dette Lands Værter, har man uagtet Lejligheden

Kun har tilladt at anstille saa Undersøgelser, dog
 især bemærket stor Riigdom paa Nelliker, Inge-
 fær, Muskatnødder, Kokos, Betel, Sago, Brød-
 frugt, Bananer, Visanger, Plataner og Bambus.
 Paa Dyr paaastaaes der af nogle Rejsende at være
 Mangel; dog maae man vel mærke, at Europæ-
 ernes Ophold paa denne store De, har været saa
 kort og saa indskrænket til Kysterne, saa at denne
 foregionne Mangel, lettelig kan hidrøre blot fra den
 aldeles utilstrækkelige Kundskab, man endnu hid-
 til har om dette Land. Af Fugle har man dog
 bemærket en Mængde forskjellige Arter af de dej-
 lige Paradiisfugle, flere Duearter, Bagteler og
 Tisfugle. Indbyggerne drive megen Handel med
 Chineseerne, der blandt andet for en Slags Bark,
 Misoibark, overlader dem Jernredskaber til at dyrke
 Jorden med. Nogle have troet at Landet maatte
 være meget sumpigt og usundt, fordi Bopælene
 paa Kysterne, liig dem paa Sumatra, vare byg-
 gede paa Pæle. Men Aarsagen, hvorfor Kystbe-
 boerne paa Ny-Ginea, bygge sig Bopæle paa ned-
 rammede Pæle, er nemlig den, at sikke sig mod
 de hyppige Oversald. De bygge deres Huse ved
 Strandbredden paa Pæle, der strække sig nogle
 Skridt længere ud i Vandet, end Havet ved Ebbe
 træder tilbage, saa at den egentlige Bolig hvil-
 lende paa Pælene, er ophøjet over Vandet selv.

naar Floed kommer; fra den egentlige Bolig gaaer derpaa en Lang Broe, ligeledes hvilende paa nedrammede Væle, ud i Havet, og ved den har de deres Baade, for strax, i Tilfælde af Angreb af Dens Indre-Beboere, at kunne flygte. Luften roses derimod af de fleste Rejsende, som særdeles reen og Klimatet som overordentlig behageligt. Hr. von Zimmermann anslaaer Dens Størrelse for omtrent 13000 Kvadratmile; det er altsaa et saare betydeligt Land. Skjøndt Indbyggerne ej vise sig tilbøjelige til Dmgang og synes temmelig frigerste, kunde det dog neppe være vanskeligt, at bemægtige sig en Deel af Den, da et eneste Kanonskud, er nok til at jage Skræet i hele Høre af Indvaanerne. At det vilde være høist velgjørende for Indvaanerne, at vorde undertvunget af Europæerne, anseer jeg for upaatvivleligt; hvorledes skal ellers det Kundskabens Lys, ved hvis Skin vi quæge os, vorde dem meddeelt. Vel høre vi endnu af Mange den daarlige Tale, at Amerika maa beklage, at Europæerne nogensinde har traadt i Forbindelse med den, fordi det er bekjendt, at Spanien, ved de grusomste Midler bemægtigede sig deres første Besiddelser, i hiin Verdensdeel; langt være det nu fra mig, at ville bisalde en Cortes's eller Pizzaro's Ugjerninger, men lige saa

langt være det og fra mig, at agte Jesu Christi
 byrebare Religion, og hver anden Kundskab, der
 fra Europa ført over til Amerika, nu der, stedse
 meer og meer modnes til større Fuldkommenhed,
 saa ringe, at jeg skulde mene, at Amerikanerne for
 dyrt havde kjøbt dem løs fra Billedens og Bar-
 bariets Tilstand. Hvo kjenner de Wildes Samliv,
 de gjensidige Grusomheder, de udøve mod hinan-
 den, det svagere, qvindelige Kjøn's rædsomme
 Trældom, deres affhyelige Gudsdyrkelsesmaader
 ic. ic., og kan endnu for Alvor mene, at Amerika be-
 dre havde været tjent, med aldrig at have seet nogen
 Europæer? Men desuden vide vi det jo vist nok,
 at Danmark's menneskekjærlige Regjering, ei vil
 gaae frem med Sld og Sværd, men med de mild-
 beste Midler, der ere muelige.

Efter nu saaledes at have om denne vigtige
 Gjenstand anført, hvad jeg efter min ringere Er-
 faring og svagere Evne veed at sige, overantvor-
 der jeg de Fattiges Sag til Danmark's høi-
 modige Regjering's, til det ædle Danske Folks
 bedre Dvervejelse. Jeg henvender mig til Eder,
 I mine Medborgere, der besidde den Erfaring,
 mine Nar endnu nægte mig, de Kundskaber, fra
 hvilke jeg endnu er langt tilbage, med Bøn at
 tage de Fattiges nærværende store Trang i Eders
 nøjere Dvervejelse. Maaskee er dog netop nu der

belejlige Time forhaanden, til at virke med Kraft
 for dem, nu da store Forandringer gjære sig, da
 saa meget desuden skal bringes i ny Orden. Dog,
 hvad enten saa disse mine Ord findes værdige Op-
 mærksomhed, eller de menes ei at fortjene nogen
 nærmere Overvejelse, vil jeg trøste mig med min
 Bevidsthed, at jeg har villet mine trængende
 Medbrødre, som mit Fædreneland det vel;
 in magnis etiam voluisse satis est.

